

KRONIKA DZIAŁALNOŚCI

MUZEUM HISTORYCZNE M. KRAKOWA ZA ROK 1980

Burzliwy i obfitujący w szereg wydarzeń o charakterze politycznym rok 1980 w pracy Muzeum, mimo dość niezwykłej sytuacji ogólnej, przebiegał w zasadzie normalnie.

Zaplanowane zadania wykonano bez większych zakłóceń. Kontynuowano — obok zwykłych prac dokumentacyjnych i badawczych — remonty poszczególnych obiektów; wiele wysiłku poświęcono organizacji wystaw czasowych, w tym dwu szczególnie ważnych: „Kraków w latach 1795—1914” i „Odnowa Krakowa dawniej i dziś”.

Najważniejszym dokonaniem Muzeum było przygotowanie i otwarcie, po dość długim pracochłonnym remoncie, wystawy stałej poświęconej dziejom i kulturze Żydów w Krakowie, w budynku Starej Bożnicy przy ul. Szerokiej.

ZBIORY

W wyniku prowadzonej pracy kolekcjonerskiej zasoby eksponatowe Muzeum powiększyły się o 1053 nowe przedmioty. Zakupiono 679 eksponatów, w tym 106 dla biblioteki (starodruki).

Wśród nowopozyskanych obiektów 367 przedmiotów to dary i przekazy. Spośród zakupionych muzealiów na wagę zasługują m. in. późnogotycki kielich, pacyfikał z XVII w., popiersie Józefa Szujskiego wykonane w brązie, sygnowane przez J. Hakowskiego, ryngraf z okresu powstania styczniowego, portrety Michała i Anny Zieleniewskich, malowane przez W. Majeranowskiego, wreszcie zespół pamiątek po známym komediopisarzu Michale Bałuckim.

W drodze darów i przekazów pozyskano wiele znaczących muzealiów, w sposób istotny wzbogacających kolekcje muzealne. Na szczególną uwagę zasługują tu szkice St. Fabijańskiego oraz materiały dokumentujące działalność Zakładu Introligatorskiego Roberta Jahody.

Biblioteka muzealna, poza starodrukami, wzbogaciła swój zasób w drodze zakupów, darów i przekazów o 2.631 woluminów (sztuk).

Komisja wyceny i zakupu muzealiów odbyła 13 posiedzeń.

Podobnie jak w latach ubiegłych zbiory muzealne wykorzystywane były w trakcie wystaw własnych jak i innych placówek. Na wystawy organizowane przez inne placówki wypożyczono 197 eksponatów; korzystano też z obiektów innych muzeów, wypożyczając 289 eksponatów. Przyjęto ponadto w tym ro-

ku 4 obiekty w depozyt, tak więc ogólna ich liczba wynosi 197 sztuk.

Pełniąc funkcję zabezpieczenia gromadzonych dóbr kultury pracownie konserwatorskie wykonały szereg zabiegów profilaktycznych, jak również wykonały całościowe prace konserwatorskie przy wielu obiektach. Ekspozyty wymagające szczególnie skomplikowanych prac powierzono wyspecjalizowanym pracownikom konserwatorskim poza Muzeum. Łącznie przeprowadzono pełną konserwację 30 obrazów, wykonano drobniejsze zabiegi przy 117 obiektach, przygotowano do ekspozycji 200 muzealiów z zakresu złotnictwa i innych przedmiotów rzemiosła artystycznego. Pracownia tkanin przeprowadziła konserwację 58 eksponatów.

Kontynuowano prace ratunkowe kolekcji klisz Kriegera, wykonując 666 odbitek stykowych.

Prowadzono też na bieżąco przeglądy konserwatorskie, badając stan zachowania przedmiotów, przede wszystkim znajdujących się na wystawach.

Wśród przekazujących i ofiarodawców znalazły się w roku 1980 następujące osoby i instytucje: Józef Cichy, Helena Biela, Stanisław Broniewski, Alicja Dyczek-Gwiżdż, Erazm Bańkowski, Maria Garbień, Ryszard Górski, Henryk Hermanowicz, Krystyna Jurczuk, Henryk Juszczak, Karol Jahoda, Władysław Klimczak, Andrzej Góralczyk, Anna Kintzl, Irena Klimontowicz, Stanisław Machalek, Lola Nowicka, Jan Pachonński, Stanisław Paczyński, Halina Pieczatkowska, Leszek Rajtar, Anna Roubinek, Tadeusz M. Sierosławski, Vladimir Sokolovsky, Izabella Samkova, Danuta Spooner, Andrzej Sitwicki, Fryderyk Toth, Zofia Wolska, Sławomir Wojak, Tadeusz Witkiewicz, Kurt Walter, Bożena Tazbir-Tomaszewska, Stefania Szewczyk, Jadwiga Zakrzewska, Jadwiga Zielińska, Jadwiga Żmijewska.

Zarząd Oddziału ZBOWiD HiL, Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji, KK PZPR — Wydział Pracy Ideowo-Wychowawczej, Społeczny Komitet Zabytków Krakowa, Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, Narodowy Bank Polski — Skarbiec Emisyjny, Muzeum Okręgowe w Radomiu.

WYSTAWY

W pracy wystawienniczej ważnym wydarzeniem było otwarcie nowej ekspozycji stałej w budynku Starej Bożnicy przy ul. Szerokiej pt. „Z dziejów i kultury Żydów w Krakowie”. Ekspozycja mieści się w przylegających do centralnej hali świątyni pomieszczeniach kahalnych oraz w salach kobiet i śpie-

Kielich mszalny późnogotycki nr inw 77/I

waków. W trakcie prac scenariuszowych natrafiono na cały szereg problemów wynikających ze stosunkowo szczupłej bazy dokumentacyjno-ekspozycyjnej. Wiele bezcennych i unikalnych obiektów łączących się z dziejami i kulturą Żydów uległo bowiem zniszczeniu w okresie okupacji hitlerowskiej. Autorzy scenariusza, mając na uwadze niedostatki materiałowe, nie zdecydowali się na budowę typowej wystawy historycznej o charakterze informacyjnym, w której można by pomieścić jakieś materiały zastępcze, tabele i wykresy, lecz postanowili położyć główny akcent na oryginalne eksponaty ilustrujące może w sposób niepełny, ale jednak znacznie bardziej atrakcyjny zagadnienia z dziejów społeczności żydowskiej miasta Krakowa. Ważnym problemem, warunkującym kształt ekspozycji, był fakt, iż pomieszczona jest ona w jednej z najstarszych budowli kultowych. Zdecydowano, iż hala główna utrzymana zostanie w dostojnym charakterze świątyni, przemawiającym powagą architektury, rzeźbionymi w kamieniu skarbnami, ołtarzem i tablicami, a zwłaszcza wspaniałą, kutą w żelazie potężną kłatką bimy, ozdobioną kulami z brązu i zwieńczoną złocistą koroną.

W salach kobiet i śpiewaków pokazano, związane z kulturą żydowską przedmioty kultu, tkaniny, księgi, rękopisy oraz wyroby artystyczne i rzemieślnicze łączące się z tym zagadnieniem. W salach I piętra wyeksponowano obrazy i fotografie ilustrujące życie w dawnym mieście żydowskim. Osobną salę poświęcono na przedstawienie martyrologii Żydów w okresie okupacji hitlerowskiej.

Autorem scenariusza wystawy był mgr Eugeniusz Duda, autorem oprawy plastycznej prof. Andrzej Pawłowski i mgr Witold Turdza.

Obok opisaną wyżej wystawę stałej pracownicy Muzeum przygotowali samodzielnie, bądź przy udziale kolegów z innych instytucji kilka wystaw zmiennych, z których na szczególną uwagę zasługują co najmniej dwie.

Przygotowana wspólnie z Wojewódzkim Archiwum Państwowym ekspozycja „*Odnova Krakowa dawniej i dziś*” była ważnym dopełnieniem wiedzy o problemach naszego miasta na przestrzeni wieków. Zebrane na wystawie dokumenty, akta, ikonografie, plany sytuacyjne i projektowe oraz architektoniczne dały gruntowną wiedzę o zabiegach, jakie od wielu pokoleń podejmowali mieszkańcy naszego miasta, aby zachować porządek i piękno miejskiej zabudowy. Problemy te znalazły odbicie w eksponowanych na wystawie dokumentach — od przepisów wydanych przez Kazimierza Wielkiego w 1358 r. po ostatnie uchwały Rady Ministrów i Rady Miasta Krakowa. Pokazano też zasłużonych miłośników historii i zabytków Krakowa oraz najbardziej zasłużonych konserwatorów od Feliksa Radwańskiego przez Karola Romana Kremera, Józefa Łepkowskiego, Mariana Sokołowskiego, Władysława Łuszczkiewicza, Sławomira Odrzywołskiego po Adolfa Szyszko-Bohusza.

Komisarzami wystawy byli dr Zofia Homecka i mgr Henryk Świątek, autorem oprawy plastycznej Jerzy Swałek. Patronat nad wystawą sprawował Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa.

Popiersie J. Szujskiego 1885 r. w. wyk. J. Hakowski nr inw 3492/I

Drugą wielką wystawą zorganizowaną na czas Dni Krakowa była ekspozycja poświęcona Krakowowi w latach 1795—1914. Autorzy tej wystawy pragnęli pokazać miasto w ubiegłym stuleciu przy pomocy nie tylko widoków, panoram, planów i rysunków, ale również scen rodzajowych i historycznych, prezentujących ważne wydarzenia z tego okresu, portretów ludzi działających w tym czasie oraz tych dzieł sztuki, które oddałyby niepowtarzalny klimat Krakowa na przełomie wieków.

Przełomowe momenty dziejów miasta, jak i codzienny, zwykły czas pokazano w doskonałej formie plastycznej, która dodatkowo podniosła walory tej ciekawej wystawy. Cieszyła się ona dużym powodzeniem publiczności i zyskała wiele pochlebnych recenzji prasowych.

Autorem scenariusza była mgr Bożena Saładziak, projekt plastyczny przygotowali Monika Piotrowicz i Marek Grosse.

DATY OTWARCIA WYSTAW

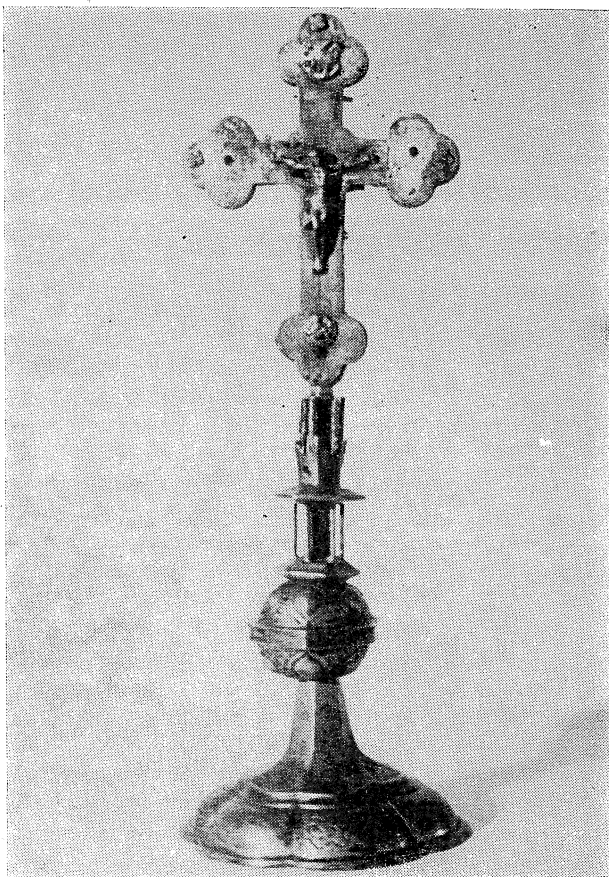
A. STARA BOŻNICA UL. SZEROKA 24

26.XI. — *Z dziejów i kultury Żydów w Krakowie*

B. SALA WYSTAWOWA, UL. FRANCISZKAŃSKA 4

17.I. — *„Ocalone miasto — wyzwolenie Krakowa 18.I.1945 r.”*, kom. mgr T. Wroński

Pacyfikał, srebro XVII/XVIII w nr inw 1192/II

Kielich srebrny z rytą dedykacją z okazji jubileuszu Michała Bałuckiego 1884 r nr inw 4013/VI

- 12.III. — *„Ocalić od zapomnienia”* III pokonkursowa wystawa fotograficzna
- 16.VI. — *„Kraków w latach 1795—1914”* komisarz mgr B. Saładziak
- 28.IX. — *„Karykatury Kazimierza Sichulskiego”* komisarz mgr St. Opalińska
- 7.XII. — *„XXXVIII Pokonkursowa wystawa szoppek krakowskich”*, komisarz mgr T. Wroński

C. WYSTAWY ZAGRANICZNE

- 22.IX. — Wielkie Tyrnowo (Bułgaria) *„Kraków w latach 1795—1914”*
- 24.XII. — Rzym — *„Szopki krakowskie”*

D. WYSTAWY OŚWIATOWE I OBJAZDOWE

- 9.II. — Skawina — *„Szopki krakowskie”*
- 12.II. — Myślenice — *„Portret krakowski”*
- 5.VIII. — Przemyśl — *„Szopki krakowskie”*

WYSTAWY POZA SIEDZIBĄ MUZEUM — W KRAKOWIE

- 14.IV. — *„Prōces Ludwika Waryńskiego”* (Muz. Archeologiczne), kom. mgr T. Wroński
- 1.VI. — *„Odnowa Krakowa dawniej i dziś”* (Śródmiejski Ośrodek Kultury)

Anna z Bucheltów-Zieleniewska mal. W. Majeranowski nr inw 3586/III

Michał Zieleniewski mal. W. Majeranowski nr inw 3585/III

W organizacji wystaw współpracowano z następującymi instytucjami i organizacjami społecznymi:

Państwowe Zbiory Sztuki na Wawelu, Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem, Muzeum UJ, Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych, Związek Bojowników o Wolność i Demokrację w Krakowie, Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa, Wojewódzkie Archiwum Państwowe, Muzeum Archeologiczne w Krakowie, Związek Polskich Artystów Plastyków, Biuro Wystaw Artystycznych.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA I UPOWSZECHNIENIOWA

Działalność naukowa Muzeum koncentrowała się wokół problematyki dokumentacji zbiorów.

Podjęto opracowania monograficzne szczególnie wartościowych obiektów, m.in. ornatu cechu krupników z XVI w. (mgr Anna Buczkówna) oraz armaty z XVIII w. z herbami Brüla (dr St. Kobielski). Opracowano ankiety dotyczące współczesnego szopkarstwa krakowskiego, przeprowadzono wywiady i opracowano relacje zespołów kołędniczych.

Przygotowano i oddano do druku skróconą monografię Pałacu Krzysztofory wraz z przewodnikiem po stałej wystawie (mgr Leszek Ludwikowski). Opracowano artykuły: Józef Friedlein kolekcjoner cracovianów, słownik terminologiczny przedmiotów i określeń stosowanych na wystawie „Z dziejów i kultury Żydów krakowskich”.

Podjęto ponadto prace nad dziejami teatrów „Bagatela” i Teatru Rapsodycznego oraz nad artykułem „Symbole i emblematy patriotyczne na kamienicach krakowskich”. Rozpoczęto prace dokumentacyjne nad katalogiem twórczości Michała Stachowicza.

Działalność upowszechniona, podobnie jak w latach poprzednich, adresowana była przede wszystkim do dzieci i młodzieży zarówno szkół krakowskich, jak i tych, które ferie zimowe i wakacje letnie spędzają w naszym mieście. Współpracowano tu ściśle z Kuratorium Oświaty i Wychowania oraz Pałacem Młodzieży. Włączono się dorocznym zwyczajem w prowadzoną pod patronatem „Echa Krakowa” akcją „Zdobywamy odznakę przyjaciela Krakowa”, udostępniając ekspozycje muzealne grupom miłośników zabytków Krakowa.

Wspólnie z Kuratorium Oświaty i Wychowania oraz Pałacem Młodzieży prowadzono konkurs dla młodzieży szkół ponadpodstawowych pt. „Sztuka i kultura Krakowa w epoce średniowiecza”.

Kontynuując współpracę z zespołem Cappella Cracoviensis i Filharmonią Krakowską współuczestniczono w organizacji koncertów kameralnych w ramach festiwalu „Muzyka w starym Krakowie” (8 koncertów).

Po ekspozycjach i wystawach czasowych oprowadzono 152 grupy wycieczkowe, wygłoszono 72 prelekcje na tematy związane z dziejami i kulturą Krakowa, ochroną zabytków, zwyczajami i obrzędami. Przeprowadzono 20 lekcji szkolnych.

Frekwencja na wystawach zorganizowanych w kraju wyniosła 77.321 osób. Wg informacji przekazanych przez kontrahentów zagranicznych wystawę w

Wielkim Tyrnowie obejrzało 10 tys. osób, zaś wystawę Szopek krakowskich w Rzymie blisko milion osób.

W Teatrze Lektora przygotowano trzy nowe imprezy, (powtórzone 4 razy wieczory przygotowane w latach poprzednich):

- 25.V. — „Wszystkim swoje księgi daję” — impreza na podstawie tekstów J. Kochanowskiego. Wyk. Maria Przybylska, Elżbieta Wojciechowska, Zbigniew Gorzowski. Luntnia — Antoni Pilch.
- 29.V. — „To nas cieszyło...” — impreza przygotowana na podstawie tekstów najciekawszych wcześniejszych wieczorów Teatru Lektora. Wyk. E. Wojciechowska.
- 30.X. — „A poezja jest prawda” — teksty poetyckie Czesława Miłosza. Wyk. M. Przybylska, E. Wojciechowska.

Teksty poszczególnych wieczorów wybrała mgr. E. Wojciechowska. Oprawę scenograficzną z eksponatów muzealnych przygotował mgr W. Turdza, który projektował i wykonał plakaty i zaproszenia.

Dorocznym zwyczajem zorganizowano:

- 7.IV. — Konkurs na najpiękniejsze tradycyjne pamiątki Emausu i Rękawki. Współuczestniczyli w organizacji konkursu Instytut Sztuki Ludowej PAN, Sp. Millenium i Sp. im. St. Wyspiańskiego.
- 12.VI. — Doroczny pochód Lajkonika
- 15.VI. — Uroczystą intronizację Króla Kurkowego — Ludwika Kotlarczyka „Sprawiedliwego”.
- 4.XII. — XXXVIII konkurs na najpiękniejszą szopkę krakowską
- 24.XII. We Włoszech, z okazji organizowanej tam wystawy szopek przebywali mgr J. BARBASZEWSKA, mgr L. LUDWIKOWSKI, mgr S. WOJAK.

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

Wiele przygotowanych przez Muzeum pozycji nie mogło się ukazać w druku z powodu rozlicznych trudności przeżywanych przez przemysł poligraficzny. Udało się zrealizować VI tom Rocznika „Krzysztofor”, liczne plakaty i foldery do wystaw czasowych „Odnova Krakowa dawniej i dziś”, „Kraków w latach 1795—1914”, „Karykatury Kazimierza Sichulskiego”, „Wyzwolenie Krakowa”. Autorami folderów byli pracownicy Muzeum mgr mgr H. Świątek, B. Saładziak, St. Opalińska, T. Wroński.

Ukazały się nakładem i drukiem Wydawnictwa Sport i Turystyka, w ramach serii Znamyśmy za- bytki i muzea, opracowania autorstwa mgr L. Ludwikowskiego: „Wieża Ratuszowa w Krakowie” i „Ratusz dawnego miasta Kazimierza”.

Przygotowano i wydrukowano ponadto informatory w wersji językowej niemieckiej do wystawy „Kraków w starej fotografii” oraz włoskiej do wystawy „Szopki krakowskie”. Te ostatnie nakładem Galerii la Feluca w Rzymie.

Ryngraf z czasów Powstania Styczniowego
nr inw 3487/III

Cesarz Franciszek Józef mal. A. Schickedanz 1892
nr inw 3482/III

Kołamarz Michała Bałuckiego nr inw 4015/VI

RADA MUZEALNA

1.IV.1980 r. odbyło się pierwsze posiedzenie nowopowołanej Rady Muzealnej. Rada dokonała wyboru Prezydium w następującym składzie: przewodniczący prof. dr hab. St. E. Nahlik, v-przewodniczący mgr L. Ludwikowski, sekretarz mgr W. Passowicz. Członkami Rady zostali: prof. dr hab. L.

Kalinowski, doc. dr hab. J. Lepiarczyk, prof. A. Pawłowski, prof. dr hab. R. Reinfuss, dr T. Kudliński, dr M. Rostworowski, mgr S. Zajac, prof. dr hab. Wł. Serczyk, prof. dr hab. Z. Żygulski, prof. dr hab. W. Bieńkowski, prof. dr hab. J. Frazik.

W trakcie posiedzenia omówiono stan przygotowań Muzeum do otwarcia ekspozycji „Z dziejów i kultury Żydów”.

8.XII. odbyło się drugie posiedzenie Rady Muzealnej pod przewodnictwem prof. dr hab. St. E. Nahlika, w trakcie którego omówiono sprawy dotyczące organizacji Muzeum Martyrologii w pomieszczeniach przy ul. Pomorskiej 2 oraz możliwości zorganizowania oddziałów drukarstwa i introligatorstwa w budynku Pałacu Prasy przy ul. Wielopole i Historii Bractwa Kurkowego w pałacyku Strzeleckim.

ZMIANY PERSONALNE

Z związku z odejściem na emeryturę pożegnano długoletnią pracownicę naszej placówki, głównego inwentaryzatora zbiorów, mgr Jadwigę Klepacką.

Poza tym w ciągu 1980 r. odeszli następujący pracownicy: Stanisława Boroń, Elżbieta Bieleń, Renata Henoch-Merendziuk, Marek Florczyk, Ewa Jednorowska, Jerzy Maciński, Elżbieta Machnik, Andrzej Ożóg, Halina Kurdziel, Bogumiła Stańczyk, Rozalia Rużiczka, Stefania Szewczyk, Anna Wiącek.

Do pracy przyjęci zostali:

Bogusława Baran, Joanna Boczoń, Małgorzata Cecuga, Grażyna Adamska, Andrzej Dudek, Lidia Herian, Zofia Jednorowska, Janina Gaik, Małgorzata Grzesik, Katarzyna Hołówka, Elżbieta Krawczyk, Barbara Kulig, Jadwiga Kwaśnik, Bogusława Kluz, Barbara Kmiecik, Maria Nalborczyk, Iwona Niemiec, Anna Litak, Maria Łokaj, Dorota Susuł, Stanisław Szufa, Bożena Myślińska, Stefania Zachara.

Bożena Myślińska, Stefania Zachara, Grażyna Lichończak.

Otwarcie wystawy stałej w Starej Bożnicy „Z dziejów i kultury Żydów w Krakowie” w dniu 26.XI. 1980 r.